

Szervezési kérdések

Gyógyszerészet 18 300—302. 1974

TANULMÁNYÚTON LENGYELORSZÁGBAN

FELFÖLDY SÁNDOR

A szerző sokoldalúan igyekszik bemutatni Lengyelország gyógyszerellátó hálózatának munkáját kiragadott mozaikszerű részekben keresztül. Ismerteti a vajdasági megyei gyógyszerellátó hálózatok felépítését, melyek egy-egy egész vajdaság ellátását végzik. Külön kiemeli a galenusi laboratóriumok szerepét a gyógyszerellátásban.

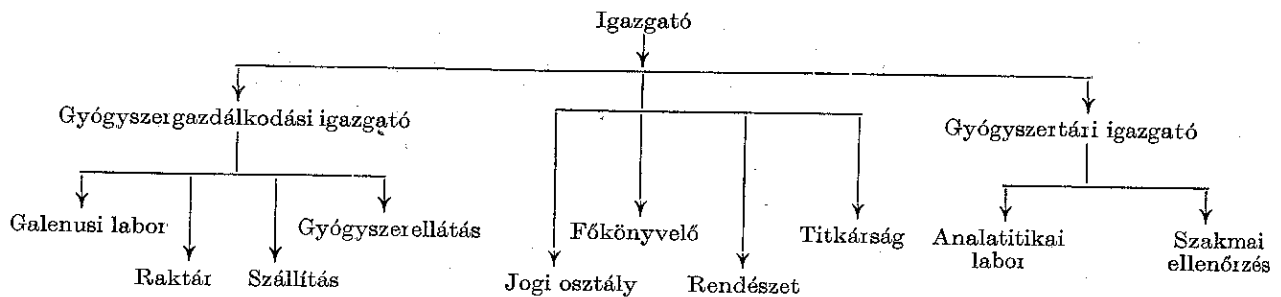
*

A magyar—lengyel egészségügyi egyezmény munkaterve alapján 1973. október 9. és 23. között tanulmányúton voltam a Lengyel Népköztársaságban. Utam célja az volt, hogy a gyógyszer-szükséglet tervezésének statisztikai módszereit és a gyógyszerellátás információs rendszerének kialakítását tanulmányozzam. A fő téma tanulmányozásán kívül kinttartózkodásom során Varsóban és Gdanskban alkalmam volt a gyógy-

szeretári központokat, galenusi laboratóriumokat, gyógyszerraktárakat és gyógyszerházakat meglátogatni. Varsóban az Egészségügyi Minisztériumban megismerkedtem a lengyel gyógyszerellátó hálózat felépítésével.

Az ország gyógyszerellátását 17 vajdasági gyógyszeretári központ biztosítja. Felépítésük hasonló a hazai megyei központokéhoz. Egy lényeges különbség azonban van a magyar és a lengyel módszer között, éspedig az, hogy a vajdasági gyógyszeretári központok az egész vajdaság gyógyszerellátását végzik, tehát a közforgalmú gyógyszerházakon kívül az összes kórház, intézet és egyéb eü. szervezet gyógyszerellátása is hozzájuk tartozik. Gyógyszerellátási vonalon így megvalósult az egységes irányítás egy vajdaságon belül.

A gdanski gyógyszeretári központ szervezeti felépítése a következő:

A magyar GYÓGYÉRT-nek megfelelő Cefarm annyiban különbözik a hazaitól, hogy nem raktároz, illetve csak igen kis mennyiségben. A vajdasági gyógyszeretári központok gyógyszerigényeit ui. csak összesíti, és ezek alapján a gyógyszereket a gyáripártól vagy külföldről beszerzi; az utóbbiaktól megrendelt gyógyszereket közvetlenül diszponálja a megrendelőkhöz. Munkájának legnagyobb része tehát adminisztratív jellegű. Azonban nemcsak összesítő, hanem diszpozíciós joga is van, amellyel gyakran él is a gyógyszerellátás érdekében. Saját raktárában főleg életmentő szérumokat és dollárelszámolású országokból behozott gyógyszereket raktároz.

1971-ben létrehozták a Cefarm keretei között külön piacutató csoportot 4 fővel, amelynek vezetője gyógyszerész. A csoport statisztikai analízist végez gyógyszer-cikkelemenként és hatástani csoportonként.

A gyógyszeretári központok 180 napos készlettel dolgoznak, amelyből 3 hónapos mennyiséget a gyógyszerházakban, ugyancsak 3 hónapos készletet pedig a központok raktáraiban tárolnak. Ezenkívül a gyógyszeretári központok különféle „cél”-készleteket is raktározhatnak (pl. influenzakészlet októbertől márciusig), amelyek után azonban nem fizetnek eszközkezelési járulékot, illetve kamat-

mentes hitelt vehetnek igénybe. A meglátogatott gyógyszerházak és a gyógyszeretári központ raktárában elegendő raktárterület van a gyógyszerek tárolására. Említésre méltó, hogy nemcsak a központok, hanem a gyógyszeretárak raktáraiban is a szekrények helyett mindenütt a Dexion—Salgó-állványokhoz hasonló polcozaton tárolják a gyógyszereket, abc-sorrendben, az erős hatású készítmények elkülönítése nélkül.

A gyógyszerházak gyógyszerét havonta csak egyszer rendelnek könyv alakú megrendelőkn. A könyv egy oldalán 6 havi megrendelésre van lehetőség. A rendeléssel egy időben a gyógyszeretári közli a törzskönyv számát, a gyógyszeretárban levő és a rendelt mennyiséget. Ide vezetik fel aztán később a kapott mennyiséget is.

A statim-rendelések bejegyzésére külön rovatot fektettek fel, melyek rendelésére semmiféle megkötöttség nincs; ilyenkor mindig szükség szerint adhatnak fel.

A forgalom megoszlása némiképpen eltér a hazaitól, mivel a magisztrális forgalom átlagban csak az összforgalom 6—7%-a. Igen sok FöNo-készítményt kapnak készen, csomagolva, a központok galenusi laboratóriumaitól, amelyekkel a későbbiekben foglalkozom.

Nagy forgalmat bonyolítanak le a gyógyteakából.

amelyeket a hazai Herbáriához hasonló Herbaripoltól kapnak. Szépek a teakeverékek csomagolásai, és a használati utasítást is minden esetben már előre rányomtatják. A Herbaripol gyógyszer-különlegességeket is készít és hoz forgalomba; különféle cseppeket, folyékony kivonatokat, kupokat, de csak növényi alapanyagból készült gyógyszer-különlegességeket forgalmazhat.

A szakember-ellátottság a gdanski Vajdasági Gyógyszertári Központban igen érdekesen alakult. Mivel Gdanskban az egyetemen gyógyszerész-képzés is van, és Lengyelországban sem szívesen mennek a fiatalok vidékre, így a város és közvetlen környékén sok a gyógyszerész, annak ellenére, hogy a vidéki gyógyszertár-vezetők különféle pótlékokkal együtt kb. másfélszer annyit keresnek, mint a városban dolgozók. Az asszisztensi létszám ugyanakkor elenyészően csekély.

Minden nagyobb gyógyszertárban van adminisztrátor, aki a vények számlázását és egyéb adminisztrációs munkákat végez. Ezenkívül sok gyógyszertárban találunk segéd munkást, csomagolót. A nyugdíjasok — akárcsak nálunk — évente 840 órát dolgozhatnak. A gyógyszertári dolgozók-nak hetenként 42 órát kell dolgozniuk.

A szakember-ellátottság mutatója 1973-ban érdekesen alakult: 1,9 gyógyszerészre 1 asszisztens jutott. A következő ötéves terv végére tervezik az asszisztensi létszám növelését és az 1 gyógyszerészre 1,1 asszisztensi létszám elérését.

Az aszeptikus gyógyszerkészítés kb. ugyanazon a szinten áll, mint nálunk; éppúgy manipulátorokban végzik, mint hazánkban. A meglátogatott gyógyszertárakban mindenütt volt aszeptikus manipulátor. A gyógyszervizsgálatok is kötelezőek a gyógyszertárakban (tartalmi meghatározások is). Ehhez azonban igen nagy segítséget nyújt az, hogy a mérőoldatokat koncentráltan, műanyag, illetve üvegampullákban szállítják ki. Ezeket az oldatokat kiforrtalt desztillált vízzel 1000 ml-re kell kiegészíteni, ezzel kész a 0,1 *n* mérőoldalt. (AgNO₃, KMnO₄, KOH- és NaOH-mérőoldatokat szállítanak ki így készen.)

Visszatérve az adminisztrációra: nincsenek olyan szigorú megkötések a társadalombiztosítási vényekkel, mint nálunk. A vényt bármilyen fajta, vény nagyságú papírra felírhatja az orvos, csak legyenek rajta a megfelelő pecsétek (pl., hogy társadalombiztosítás terhére rendelte; orvosi bélyegző; aláírás stb.).

Lengyelországban senki sem kételkedik abban, hogy a gyógyszerész által kiadott gyógyszert a beteg megkapta, annak ellenére, hogy a betegnek nem kell igazolnia a gyógyszer átvételét.

A gyógyszertárakban csak 500 g-on felüli üveget vesznek vissza. A beteg által hozott üvegbe nem készítenek gyógyszert. Ez igen higiénikus és kizárja a fertőzés lehetőségét.

A gyógyszertárak berendezése igen vegyes benyomást keltett bennem. Az ügyeletes gyógyszerészek részére a szobák nagyon szépen, otthonosan vannak berendezve és jól felszereltek (TV, rádió). Az egész gdanski vajdaságban az összes gyógyszertárban egységes gyógyszerészemlékmás fény-

fogó függönyök vannak, amelyeket a központoknak az egyik gyár nagy tételben legyártott; nagyon szépek, izlésesek. Az officinai berendezések jó minőségben készültek, de nem korszerűek: a nálunk már megszokott ejtó- és kicsapó fiókot, ültőtarát sehol nem láttam. A vényezőben is állva dolgoznak.

A galenusi laboratóriumokban csak kedvező tapasztalatokat szereztem. Varsóban is, és Gdanskban is már túlléptek a nálunk szokásos manufaktúras készítési módokon. Igen jól gépesítették a műveleteket: 1—2 gyógyszerész és 4—5 asszisztens felügyelete mellett kb. 130—150-en dolgoznak, de ezek csak betanított munkások, illetve munkásnők; főleg csomagolással foglalkoznak (csomagolnak pl. szódabikarbónát is). A zacskók belül lamináltak, kívül a szükséges felirat és a szöveg nyomtatott. A megfelelő mennyiségű anyag adagolása után a zacskót összenyomva hővel ragasztják össze. Ez nagyon gyors és egyszerű eljárás.

A különböző FoNo-s előiratoknak megfelelő gyógyszereket is készítenek, és mindent csomagolva szállítanak. A kenőcsöket tubusolják, a folyadékokat üvegbe töltik (svájci automata töltőgépekkel).

Egy ilyen csomagolóbrigádban általában 5—6 fő dolgozik: letöltést, dugaszolást, kupakolást, címkeleragasztást és nagyobb egységbe való csomagolást is végeznek. Az esetben, ha a gyáripar valamilyen oknál fogva valamilyen galenusi laboratóriumban elkészíthető gyógyszerkészítményt nem szállít, akkor — természetesen éppúgy, mint nálunk — a galenusi laboratórium azonnal belép és biztosítja a hiány pótlását. A gyógyszerkészítéshez a galenusi laboratóriumok — szoros elszámolásban — adómentes szeszt (24 zlt/1000 g) kapnak. A gyógyszertárak, éppúgy mint nálunk, adózott szeszt használnak fel gyógyszerkészítéshez (300 zlt/1000 g).

A galenusi laboratóriumok csak új üvegekkel dolgoznak. Igen korszerű (olasz) körforgós üvegmosót láttam. A kimosott üvegeket drótrekeszekbe szedik, és erre a célra gyártott gyűjtőkocsira rakják. Egy ilyen kocsira 20—30 g-os üvegből kb. 4000 db fér. Az (elektromos) üvegcsúfítót úgy méretezték, hogy a kocsit csak be kell gurítani, és itt történik a szárítás levegőcserével, illetve ventilátorral.

Beszámolóban — a teljesség igénye nélkül — mozaikszerű képekben igyekeztem keresztmetszetet adni a lengyelországi gyógyszerészet helyzetéről. Tanulmányutam során sok hasznos tapasztalatot szereztem, s remélem, hogy azokat az elkövetkező években gyümölcsötetni tudom.

Ш. Фелфелди: *Научная командировка в Польшу*

Автор старается многосторонне показывать деятельность сети снабжения лекарственными препаратами в Польше, через выхваченные мозаичноподобные картины. Описывает систему комитатных (воеводства) сетей снабжения лекарственными препаратами, которые выполняют снабжение отдельных воеводств лекарственными препаратами. Особо отмечает роль галеновых лабораторий в снабжении лекарственными препаратами.

S. Felföldy: *Eine Studienreise nach Polen*
Der Verfasser versucht die Tätigkeit des Systems für die Arzneimittelversorgung in Polen vielseitig darzustellen

Er gibt den Aufbau des Arzneimittelversorgungsnetzes in den Bezirken bekannt und hebt die Tätigkeit und die Bedeutung der galenischen Laboratorien besonders hervor

S. Felföldy: *A study-tour to Poland*

Attempt is made to demonstrate the work of the drug supply organization of Poland by presenting mosaic-like particulars of its functions. The structure of county pharmaceutical networks providing for the population of each county is described. The major role of the galenical laboratories in the drug supply is emphasized.

(Veszprém megyei Tanács Gyógyszerügyi Központja, Veszprém, Kabay János u. 1.)

Érkezett: 1974. III. 5.

A gyógyszerészet történetéből

Gyógyszerészet 18 302—305. 1974

ADATOK NAGYKÖRÖS ELSŐ GYÓGYSZERTÁRÁNAK LÉTESÍTÉSÉRŐL ÉS MŰKÖDÉSÉNEK NEHÉZSÉGEIRŐL

DR. KEMPLER KURT

Levéltári adatok alapján az 1806-ban megnyílt első nagykőrösi gyógyszertár alapításának körülményeit és az első nagykőrösi gyógyszerész, Esser József működésének nehézségeit tárgyalja. Rámutat arra a szokatlan jelenségre, hogy az alapítást követő második évben tulajdonosa megszüntetni, majd Kecskemétre akarta áthelyezni gyógyszertárát. A dolgozat megállapítja, hogy e rendhagyó jelenség fő oka a letelepedett orvos hiánya volt, ami a gyógyszertár életképességét alapjaiban veszélyeztette. Ezzel bebizonyosodott, hogy a mindenkori társadalmi-gazdasági viszonyokból való voluntarista elrugaszkodás állapota húzamos időn át akkor sem volt fenntartható. Az első nagykőrösi gyógyszertár helyzete is stabilizálódott akkor, amikor a tanács gondoskodott a képzett orvos letelepedéséről.

*

Pest megye mai területén a 18 században mindössze négy gyógyszertár működött [1]. Vác, Szentendre, Ráckeve és Cegléd után a 19. század elején elsőként Nagykovácsoson létesült gyógyszertár. Alapításakor 1806-ban még nagyon kevés gyógyszertár működött hazánkban, de mind Cegléden, mind Kecskeméten — a Nagykovácsossal szomszédos két városban — már volt gyógyszertár. Mindkét szomszédos város 16 km távolságra fekszik Nagykovácsostól: ennél a távolságnál lényegesen nagyobb utat kellett megtenni abban az időben (vidéken) ahhoz, hogy a beteg a legközelebbi patikát elérje. Így pl. a Pest és Cegléd közötti 70 km-es távolságon át nem volt gyógyszertár, és a fél utat jelentő Monorion is csak 1836-ban állították fel az elsőt.

Rendhagyóak a nagykovácsosi gyógyszertár alapításának körülményei már csak azért is, mert a gyógyszertár létesítése idején Nagykovácsos városának még nem is volt képzett orvosa. Erre pedig nagy szükség lett volna, mivel a város lélekszáma már 1792-ben elérte a tízezret [2]. Az átlagosnál gyorsabb népszaporulatot elősegítette a város

azon kiváltsága, hogy az oda letelepedőket senki sem háborgathatta [3].

Irodalmi adatok szerint [4] 1794-ben szervezték Nagykovácsoson az első városi orvosi állást, azonban minden kétséget kizáróan megállapítható — és okmányszerűen bizonyítható —, hogy a gyógyszertár létesítéskor (tehát 1806-ban) a városban csak sebész-mester működött. Ezt igazolja Váldócz Mihály sebészorvos 1819-ben a városi tanácshoz intézett beadványa, melyben „... mivel a szegénysorsú lakosok nem igen szoktak valamely jutalmat adni...” 100 forint évi fizetésemelést kért. Ebben a beadványában hivatkozott arra, hogy 20 esztendővel előbb hívták meg akkori állására, de azóta „... papiros pénz” jött „folyamatba”. Kérésének helyt is adott, mert a végzés kimondta, hogy amíg a „Váltó Czeduláknak” az értéke fel nem emelkedik, és a „Comventios pénzzel egyenértékű nem lesz, 100 forint pótlékul adatni rendeltetik [5].

A hivatkozott levéltári adat a képzett orvos hiánya mellett meggyőző bizonyítéka annak, hogy abban a korban infláció és pénzromlás volt. Erre Váldócz egyébként már 1810-ben is rámutatott egy korábbi beadványában, melyben „... minthogy az Arany Időben a Hivataloknak meghatározott fizetése, és a mindennek tiszserre a fellyebb hágott ára között a Proportio meg-szünt” — aziránt „... könyörög”, hogy természetbeni tüzelőfajárandósága legyen nagyobb, s ne kelljen a 100 Rft-ot kitevő esztendei fizetéséből a szükséges mennyiségű fát pótolnia [6].

A gyógyszertár létesítésének elhatározása

Nagykovácsos első gyógyszertárának létesítését a tanács szorgalmazta. A gyógyszertár megnyitásának ideje azonban nem a szakirodalomban kivétel nélkül szereplő 1805-ös év, hanem 1806. Ezt bizonyítja az e tárgyról szóló képviselőtestületi ülés jegyzőkönyve [7], „... a nemes tanács a tekin-